

TRAGEDIA A ÎNCEPUT LA SIGHET

În 1898 se deschidea la Sighet o nouă închisoare. De drept comun, evident. Nimeni nu putea bănuî, în acel an îndepărtat, ce soartă îi rezerva acestei zidiri, încă banale, istoria. Ce glorie tragică. La 22 august 1948 sunt întemnițați aici tinerii maramureșeni din "lotul Vișovan". "Epoca de aur" începea, astfel, tocmai din acest punct nord-vestic, paradoxal, vecin cu "marele frate de la Răsărit". S-a ales aici închisoarea în care aveau să fie aduși, pe urmă, aproape toți oamenii politici care jucaseră un rol în România interbelică. Aici își vor găsi moartea Iuliu Maniu, Gheorghe I.I.C. Brătianu și multe alte figuri de primă mărime ale vieții publice românești. Pe aici vor trece, în calvarul lor, și mai mulți din cei care încercaseră să se opună fascismului și variantei sale roșii, învingătoare pentru moment (un moment de 45 de ani). Până în 1955, închisoarea de la Sighet macină cu sărg vieți și minți, cimitirul săracilor și alte paragini înghițind pe rând trupurile unora dintre - cum se spunea - cei mai buni fii ai acestei țări. O pagină care poartă ștampila "Penitenciarul principal Aiud-Cenzurat" începe astfel: "Alături de temnița, pe-o rână, pe-o coastă / Cimitirul nostru adastă. / Trec. Așteptă sicrie sărace / cu număr de smoolă scris pe capace.". Probabil că nimeni nu va putea să evalueze cantitatea și calitatea suferinței înmagazinate între zidurile celor 72 de celule ale închisorii din Sighet. Dacă, însă, acest capitol nu se putea niciodată scrie fără enorme riscuri de a greși, istoria propriu-zisă, adică a faptelor petrecute în închisorile comuniste, poate fi scrisă și este absolut necesară scrierea ei.

Dacă Sighetul a fost stația-pilot a gulagului românesc, în zilele de 21-23 mai a.c. a devenit o stație-pilot pentru ceea ce ar trebui să se întâmple: un proces moral, subliniez cuvântul moral, al totalitarismului de tip comunist, urmat în timp, de scrierea istoriei exacte a acestui capitol tragic din viața poporului român. Trei zile, în Sighet au putu fi văzuți câțiva dintre puținii supraviețuitori ai temnițelor comuniste, dând mărturie despre ce a fost, în speranța - nu știu dacă nu zadarnică, vană - că aceste fapte nu se vor mai repeta. Două simpozioane, "Cum a fost posibil?" sau "De la adevărul istoric la judecata istoriei" și "Mărturii istorico-documentare și literar-artistice", un pelerinaj la cimitirul săracilor, inaugurarea unei case - muzeu, "Lazăr de Giulești" și, în fine, vernisajul expoziției documentare în chiar clădirea închisorii au fost faptele cu care s-a început la Sighet, în organizarea Alianței Civice, a Inspectoratului pentru cultură Maramureș și a Primăriei Sighet, cu sprijinul unor organizații ale societății civile și al Prefecturii. Dna Doina Cornea, dñii Corneliiu Coposu, Vintilă Brătianu, Laurențiu Ulci, Banu Rădulescu sunt numai câteva dintre numele celor prezenți la această semnificativă manifestare.

Ideea, finală și inițială, este înființarea unui Centru internațional de studii asupra totalitarismului și a unui Muzeu al gândirii arestate. Undeva, în afara orașului, aproape de Tisa, în cimitirul săracilor, au fost aruncați prin gropi fără cruce și nume, cei mai de seamă oameni ai României. Au pus "pieptul la hotare ca un zid de apărare". Acolo este îngropat - cum spunea un participant la simpozionul de la Sighet - cel mai de seamă tezaur al României: oasele martirilor săi. Mircea Vulcănescu ceruse imperios: "nu ne răzbunați!" Nici nu este vorba despre vreo răzbunare, dar faptele trebuie așezate acolo unde este locul lor: în istorie.

La Sighet, oameni inimoși, în frunte cu Gheorghe Mihai Bârlea, au făcut începutul acestui lung proces de reistorizare sau, mai bine zis, de scriere a istoriei adevărate.

Nicolae PRELIPCEANU

CUGET

BILUNAR DE CULTURĂ ISTORICĂ ȘI CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ

ANUL II ● NR. 30 ● mai 1993 ● 8 pagini ● 40 lei